

Výskumná štúdia NBS 2/2024

Vývoj podnikovej produktivity a prerozdelenia zamestnanosti počas pandémie COVID-19

Tibor Lalinsky, Jaanika Meriküll a Paloma Lopez-
Garcia

© Národná banka Slovenska 2024
research@nbs.sk

Táto publikácia je dostupná na internetovej stránke NBS
<https://www.nbs.sk/sk/publikacie/publikacie-vyskumu>

Prezentované názory a výsledky v tejto štúdii sú názormi autora a nevyjadrujú
oficiálne stanovisko Národnej banky Slovenska.

Práca neprešla jazykovou úpravou.

Krátke časti textu, nie viac ako dva odseky, môžu byť citované bez predchádzajúceho
súhlasu autorov, pokiaľ bude úplne uvedený zdroj.

Netechnické zhrnutie

Pandémia Covid-19 si vyžiadala prijatie rozsiahlych protipandemických opatrení, vrátane lockdownov, ktoré sa prejavili v prerušení dodávateľských reťazcov, čo viedlo k významnému poklesu tržieb podnikov. Napriek snahám o zmiernenie poklesu príjmov prostredníctvom úprav podnikových nákladov sme v prvom roku pandémie pozorovali zreteľné zníženie pridanej hodnoty naprieč odvetvami. Vzhľadom k tomu, že následné zmeny v zamestnanosti boli pomerne malé v porovnaní so zmenami pridanej hodnoty, došlo k poklesu produktivity práce.

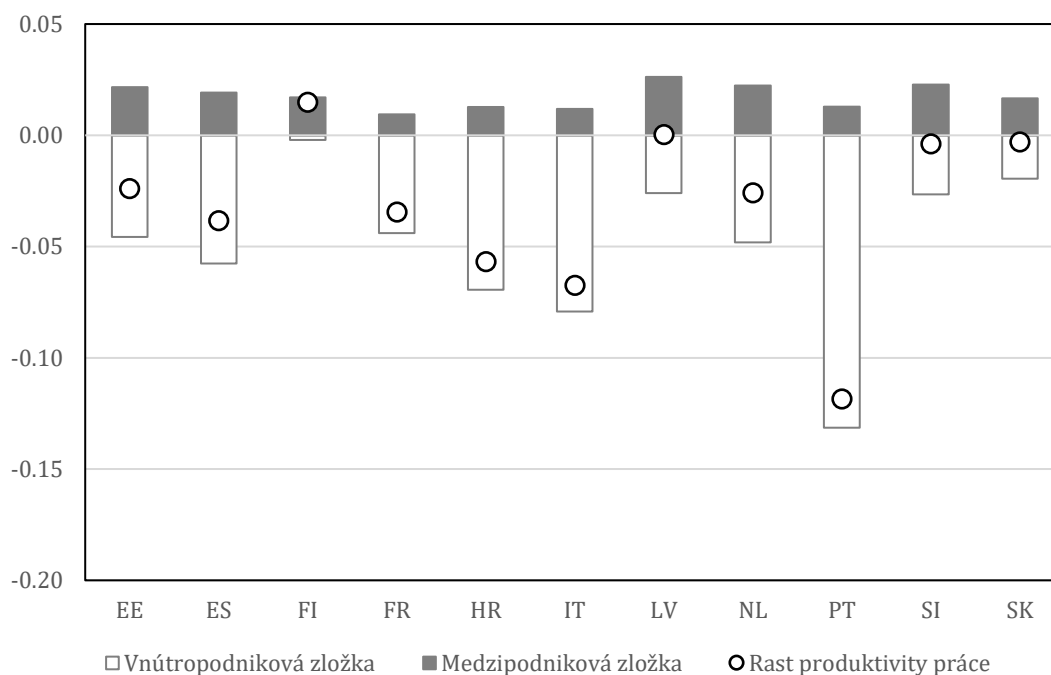
Naša štúdia nadväzuje na predchádzajúce výskumy týkajúce sa vplyvu kríz na rast produktivity a prerozdeľovanie práce, pričom prispieva k ďalšiemu rozvoju literatúry najmä rozsiahlou komparatívnou analýzou dopadov Covid-19 na produktivitu. Ponúkame empirické odpovede na niekoľko kľúčových otázok. Čo bolo hlavným faktorom poklesu produktivity počas pandémie Covid-19? Bolo počas hospodárskeho poklesu v pandémii pozorované zvýšené prerozdeľovanie práce? Viedlo takéto prerozdeľovanie k zvýšeniu produktivity tak, že schopnejšie podniky zažívali väčšiu expanziu zamestnanosti? Líšil sa priebeh produktivity a prerozdeľovania počas pandémie od vzorov pozorovaných počas iných kríz? Ovplyvnila rozsiahla politická intervencia zameraná na podporu firiem počas pandémie produktivitu a produktivitu zvyšujúce prerozdeľovanie zdrojov?

Predkladáme empirické zistenia založené na údajoch z 11 krajín eurozóny: Chorvátsko, Estónsko, Fínsko, Francúzsko, Taliansko, Lotyšsko, Holandsko, Portugalsko, Slovensko, Slovinsko a Španielsko. Naša analýza využíva údaje na úrovni firiem získané z rozváh a výkazov ziskov a strát, doplnené o informácie týkajúce sa distribúcie podpory na udržanie pracovných miest počas pandémie.

Metodológia zberu a prípravy údajov vychádza zo skúseností CompNetu. Použili sme mikrodistribovaný prístup, pri ktorom sme štandardizovaný kód rozoslali poskytovateľom údajov, ktorí ho spustili na svojich národných datasetoch. Tento prístup zabezpečuje široké pokrytie a uľahčuje porovnateľnosť údajov naprieč krajinami a zároveň chráni dôvernosc' použitých podnikových mikroúdajov.

Naša analýza potvrdila významný vplyv pandémie Covid-19 na dynamiku produktivity v eurozóne, ktorý sa prejavil predovšetkým poklesom vnútropodnikovej produktivity. Avšak aj medzipodniková zložka rastu produktivity, tvorená prerozdelením zdrojov medzi podnikmi, mala významný vplyv a jej príspevok k celkovému rastu produktivity bol pozitívny (Obrázok 1).

Obrázok 1: Rozklad rastu produktivity práce v roku 2020

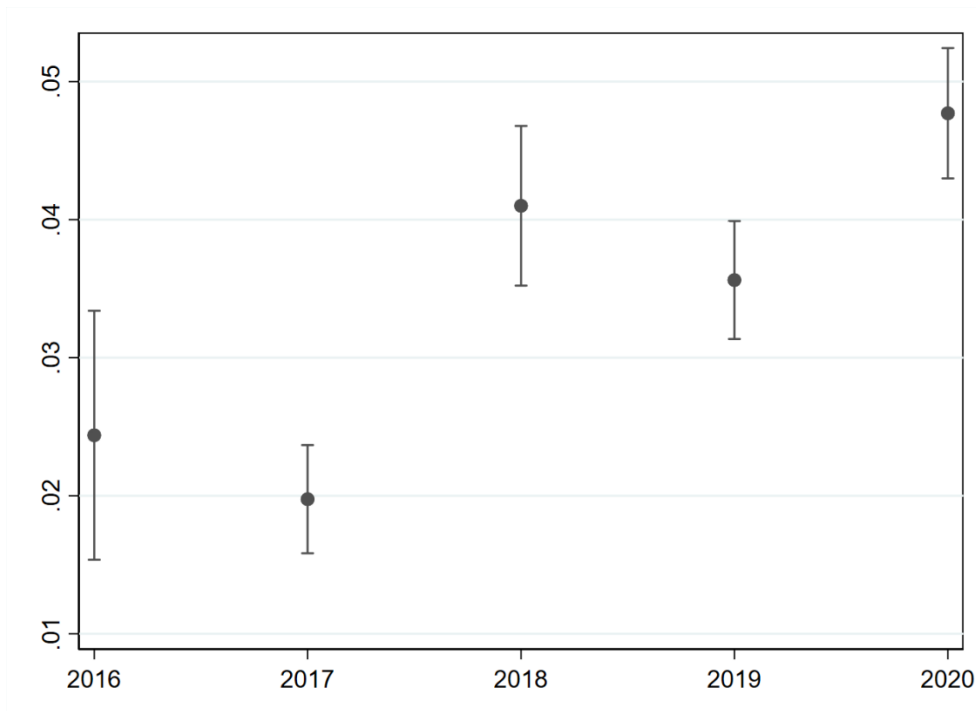

Poznámka: Mikroagregovaný rast reálnej pridanej hodnoty na zamestnanca z vyváženého panelu dát za roky 2015 až 2020 (v %).

Naša komparatívna analýza ukázala, že firmy s vyššou produktivitou vo všeobecnosti vykazovali počas pandémie vyšší rast alebo menšiu redukciu zamestnanosti ako ich menej produktívne náprotivky. Vo väčšine krajín eurozóny sa potvrdilo zrýchlenie prerozdeľovania práce smerom k produktívnym podnikom počas hospodárskej kontrakcie a aktivácia mechanizmov ako kreatívne ničenie (creative destruction) alebo čistenie (cleansing) počas recesie. Z dlhodobého pohľadu však vyplýva, že prerozdeľovanie zvyšujúce produktivitu bolo počas pandémie Covid-19 slabšie ako počas Veľkej recesie.

Hlavné závery platia aj pre Slovensko. Pokles produktivity bol daný predovšetkým negatívnym príspevkom vnútropodnikovej produktivity. Zamestnanosť produktívnych podnikov vzrástla viac (resp. klesla menej) ako v neproduktívnych podnikoch. Prerozdelenie zdrojov smerom k produktívnym podnikom sa počas prvého roka pandémie, kedy bola na Slovensku zaznamenaná recesia, medziročne zrýchlilo (Obrázok 2).

Obrázok 2: Vývoj prerozdelenia zvyšujúceho produktivitu

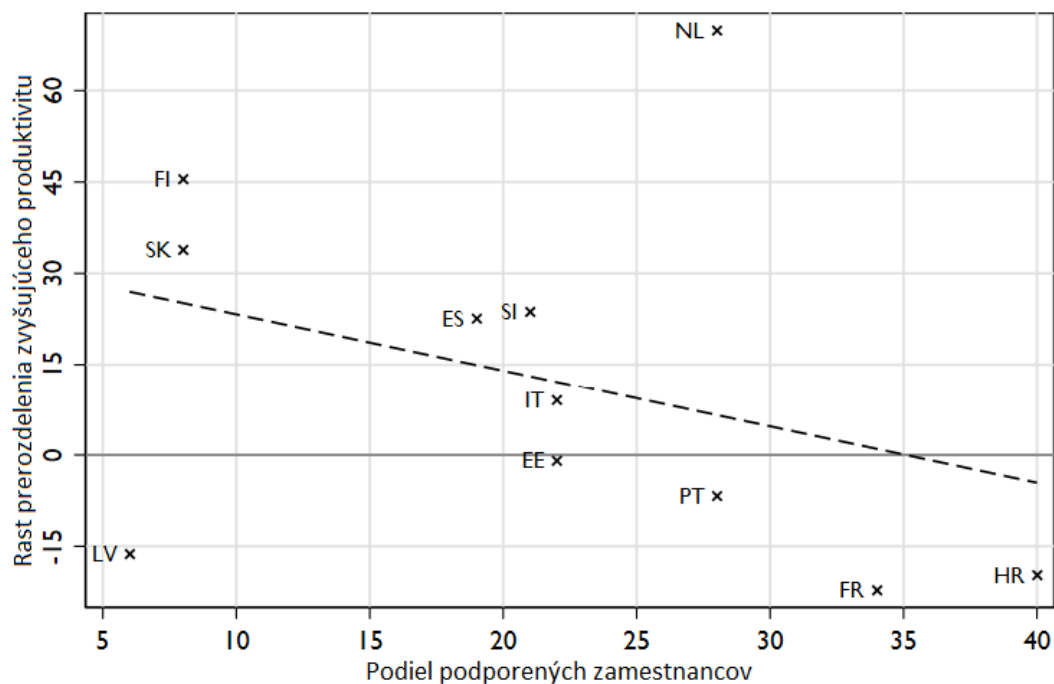

Poznámka: Hraničný vplyv zvýšenia relatívnej produktivity podniku na rast zamestnanosti v jednotlivých rokoch.

Pre lepšie posúdenie toho, ako pokles produktivity a rozsiahla vládna podpora zamestnanosti ovplyvnili prerozdelenie zdrojov počas pandémie, využívame podrobné podnikové údaje o podpore zamestnanosti. Naše zistenia naznačujú, že väčšina dotácií smerovala do produktívnych podnikov, ktoré mali vyššiu pravdepodobnosť získať podporu. Veľkosť podpory v pomere k tržbám však klesala s rastúcou produktivitou podniku.

Napriek rozdielom vo vývoji a implementácii schém na udržanie pracovných miest a dotácií na zamestnanosť v rôznych krajinách, naša analýza naznačuje, že prerozdelenie zvyšujúce produktivitu bolo menej výrazné v roku 2020 v tých krajinách, kde bola účasť na podpore zamestnanosti rozšírenejšia alebo zameraná na podniky s nižšou produktivitou (Obrázok 3).

Obrázok 3: Vzťah medzi rastom prerozdelenia a podielom podporených zamestnancov

Poznámka: Zmena prerozdelenia zamestnancov zvyšujúceho produktivitu medzi rokmi 2019 and 2020 (v %). Podiel zamestnancov zapojených do schém na podporu zamestnanosti počas vrcholu pandémie v roku 2020 (v %).